

Hadd olvassak fel egy levélrészletet még akkorról, amikor ez az emléktábla csak terv volt és a volt Kavics-tanítványokat kértük, hogy segítsenek. Egyikük (Mohos Z.) ezt írta volt osztálytársainak: „Nagyon jó ötletnek tartom ezt a domborművet. Bár a lurkóknak fogalmuk sincs róla, hogy ki az a Kavics, és úgy fognak bambulni rá, mint mi bambultunk volna Böhöneyei Kázmér emléktáblájára, de Kavics emlékét meg kell őrizni, mert sokat adott mindannyiunknak. Én például a mai napig őrzöm a becenevet, amit Ő ragasztott rám. ... Talán sokan nem is tudják az igazi nevemet.” Azt hiszem, ezt sokan elmondhatják magukról. Kavics nemcsak nagy becenev gyártó volt, arra is büszke volt, hogy a saját becenevét a tanítványaitól kapta.

Ami azt illeti, hogy „sokat adott mindannyiunknak”: Nehéz érzékeltetni azt a nyugalmat és biztonságot, amiben Kavics matekórákain éreztük magunkat – és nemcsak a matekórákon. Kisugárzott ez az egész iskolai életünkre, sőt egész életünkre. Nehéz ezt érzékeltetni, de akik ma eljöttek, azért jöttek, mert tudják, hogy miről beszélek, s ma talán a szokásosnál is elevenebben emlékeznek rá. Most tehát csak pár emlékezetesebb történetet elevenítünk fel, olyanokat, amelyeket volt tanítványai leírtak és elküldtek. Ezt az ötletet is egy 83/c-s levél adta:

„Szerintem Kavicsnak igazán azzal tudunk emléket állítani, ha mindenki mond róla egy-egy emlékezetes anekdotát.” Hát akkor kezdjük.

Minden Kavics-tanítvány emlékszik arra, amikor a táblára ír és egyszer csak meghallja Kavics hangját: „megfázik!”. Azonnal tudtuk, mit jelent: hiányzik egy zárójel. Később már elég volt az is, ha Kavics tüszentett egyet. Hogy mit jelent a „megfázik”, azt nemcsak a Kavics-tanítványok, hanem a Kavics-unokák is tudják. De azt talán nem mindenki tudja, hogy egy Kavics-unoka osztály messzemenőig általánosította a „megfázik”-ot. Ha egy vektort nem húzott alá valaki, egyből felhangzott a kórus: „felfázik”. Ha egy szakaszt nem húzott fölé, a kórus így szólt: „megázik”.

Egy másik szállóigévé vált Kavics-mondásról ezt írta egyik tanítványa: „Ha valaki arra vetemedett, hogy szóban próbált elmagyarázni egy geometriai feladatot, Kavics mindig csak azt mondta rá: ‘Egy rózsaszál szebben beszél, de egy ábra többet mond!’”

Ha egy feladatnál az Istennek sem jutott eszünkbe, hogy esetszétválasztással megoldható volna, akkor felhangzott Kavics basszusa: „Kerek ez a zsemlye, nem fér a zsebembe”, s aki tudta a folytatást, máris kapcsolt: „kétfelé kell vágni, úgy kell megpróbálni (hátha beleférne).”

Kavics is változott. Csak később került be az állandó fordulatok közé a “sikerélmény” felkiáltás. Ez arra szólította fel a felelőt, hogy legalább a tábla letörlésével szerezzen magának sikerélményt. És tudott alkalmazkodni is: azoknak, akik franciául tanultak, azt kellett kitalálniuk, mit jelent a “náplöma(n)” szó.

Félcédulák

Cseresnyés Mária (1971/c)

Nem tudom, más évfolyam ismeri-e a fogalmat; akkor nekünk úgy tűnt, mintha egyenesen a mi tiszteletünkre talált volna ki Kavics – bár a "tiszteletünkre" talán nem a legalkalmasabb kifejezés itt.

Mi, a kezdetben megszeppent kis elsősök elég hamar rájöttünk, hogy Kavics nem híve a vasszigornak, szereti, ha az órák oldott hangulatban folynak, és még az sincs ellenére, ha

időnként egy-egy megoldást az osztály túlsó felén ülő osztálytársunkkal beszélünk meg néhány padon átkiabálva, esetleg óra közben a helyünket változtatva.

A probléma ott kezdődött, hogy az ilyen megbeszélések egy idő után már nem csak matekról szóltak, és Kavics többszöri figyelmeztetése ellenére sem fejeződtek be. Egy ilyen különösen hangos óra kellős közepén, amikor figyelni már lehetetlen volt, Kavics hirtelen elhallgatott. A zaj akkora volt, hogy eltelt egy-két perc is, mire ezt mindenki észrevette. Először csak az a néhány gyerek bökdöste oldalba a körülötte ülőket halkán pisszegve, aki még e zajban is figyelt; azután az oldalba bököttek elhallgattak, és továbbadták a figyelmeztetést, majd végül már csak hárman–négyen fecsegték zavartalanul, de a hirtelen csendtől ők is ráébredtek, hogy történt valami, és csak elhallgattak végre. Már késő volt. Kavics nem folytatta a magyarázatot, csendben ült az asztalnál az óra végéig.

Igen gyászos hangulatban voltunk. Vártuk, hogy mi lesz a második órán – hiszen mindez a dupla matek első órájában volt. Nem lett semmi, Kavics hallgatott tovább. Igen nyomasztó volt csöndben végigülni a 45 percet. Világos volt, hogy ez így nem tarthat soká. Félelmetes megtorlástól tartottunk, hogy Kavics lead minket, meg osztályintő, valamint feleltetés csupa-csupa egyessel.

Másnap az óra azzal kezdődött, hogy vegyen elő mindenki egy füzetlapot, vágja félbe, és írja rá a nevét. Egy feladat – öt perc, erre egy egész lap sok. Fél cédula. Sőt: félcédula.

A feladat nem volt különösebben nehéz, az akkoriban tanult anyagrészből volt egy rutinszámítás, amit tényleg illető jól megoldani. Elszámolni azért persze ezt is lehetett.

Annál megdöbbenőbbek voltak a rá kapott jegyek:

– A.L. – egyes; A.J – egyes... – olvasta Kavics az osztályzatokat betűrendben. Ijedten pislogtunk, hiszen a két említett osztálytársunk többnyire megbízhatóan jó dolgozatokat írt eddig.

– Á.S – nulla egész kilenc – folytatta Kavics rendületlenül – és egy nagy kő esett le a szívünkről. Szóval, akkor ez olyan, mint a petymegalgebra, azaz: másképp számolják. Az is kiderült nemsokára, hogy hogyan, mert másnap elő kellett venni a cédula másik felét, és újabb öt perc és egy feladat következett. Így ment ez heteken keresztül, amíg olyan anyagrészhez nem jutottunk, amiből nehéz lett volna ötperces feladatokat adni. Nem emlékszem már, hogy három vagy öt feladat jelentett-e egy jegyet a Kavics által kreált algoritmus szerint, de tény, hogy a szörnyű megtorlás eredményeként legtöbbünk ötöskészlete több értékes példánnyal gyarapodott, a matekórák pedig a régi jó hangulatban folytak tovább.

Azt gondolná az ember, hogy egy osztálynak egy ilyen lecke négy évre elég, de nem, másodikban Kavicsnak újra el kellett hallgatnia ahhoz, hogy mi is végre csendben legyünk. Ekkor annyira már nem ijedtünk meg, noha a hirtelen ránszakadt természetellenes csend most is nagyon nyomasztó volt. Az utána következő félcédulákon már nem lepődtünk meg különösebben.

Ha valaki azt hiszi, hogy a harmadikosok már igazán elég okosak ahhoz, hogy észrevegyék, mikor elég már a fecsegésből, nos az téved. Bizony még ekkor is félbeszakította a magyarázatot Kavics a mondat kellős közepén, mert saját hangját sem hallotta. Ekkor a döbbenet csend nem sokáig tartott: néhányan összedugták a fejüket, és egy rövidke susmutolás után egy füzetlap járt

körbe. Mindenki végigfutotta, aláírta és továbbadta a következőnek. Az osztály végéhez érve a lap irányt változtatott, és most már gyorsabban járt kézzől kézre, míg az első padban ülő fiú végül felállt, és Kavics elé tette az asztalra. Ő csak egy pillantást vetett rá, és folytatta a félbehagyott mondatot. Nem nehéz kitalálni, hogy mi állhatott a papíron: szigorú fogadkozás, hogy nem fog ilyen előfordulni többet. A félcédulát azért most sem úsztuk meg. Heteken keresztül azzal kezdtünk minden órát.

Az egyik ilyen alkalommal, amikor a feladatot már mindenki beadta, Kavics közölte, hogy most igen jó hangulatban van, ezért elnéző lesz, aki úgy érzi, hogy ez a röpdolgozata nem úgy sikerült, ahogyan szeretne volna, az jöjjön ki az asztalhoz, és vegye vissza, azért most nem osztályozza le. Az asztal körül hirtelenjében nagy tolongás támadt, egymást lökdösve próbálta az osztály többsége visszaszerezni félcéduláját a kupacból. Voltak persze néhányan, akik biztosak voltak a dolgukban, vagy úgy gondolták, hogy olyan mindegy, vagy egyszerűen még ahhoz is lusták voltak, hogy felálljanak a helyükről – az ő dolgozatuk ottmaradt az asztalon.

– Mindenki visszavette a félcéduláját, aki akarta? – kérdezte Kavics szokásos mély hangján. Megvárta, amíg még az az egy-két bizonytalankodó is visszaveszi, akiket eddig talán a tolongás tartott vissza, majd szép lassan olvasni kezdte a neveket az előtte fekvő papírlapokról: X ötös, Y ötös, Z ötös... Bizony, a felsoroltak között néhány gyenge matekos is szerepelt. Végül a néhány lassabb felfogású értetlenkedő kedvéért hozzátette:

– Nyilván azok hagyták ott a dolgozatukat, akik hibátlanul oldották meg a feladatot. Akkor pedig miért is nézném meg a megoldást, egyszerűbb, ha rögtön ráírom az ötöst.

A történetet (Ruzsáné) Cseresnyés Mária jegyezte le (71/c). Tőle származik az alábbi rövid történet is:

Matek órán beszélgetek Héja G.-vel, Kavics egy idő után megunja és ránk szól: „a cseresnyét meghámozom, a héját meg kidobom!”

Most pár 1967/c-s történet:

Matematika óra az I. C-ben. Kavics büszkén mutatja nekünk, hogy mit tud: az ujjával az arcán utánozni tudja azt, ahogy kinyitják a borospalackot, pukkan, majd elkezd belőle csöpögni a bor. Persze gyorsan megtanuljuk (gyorsabban, mint a Tálész-tételt). Szünetben aztán megyünk mutatni a lányoknak a szomszéd osztályban, hogy mit tanultunk Kavicstól. Az egyik lány felnevet: DE HISZEN EZT TŐLEM TANULTA KAVICS AZ ELŐZŐ ÓRÁN!

Kiderült, hogy előttünk a lányosztályban volt órája Kavicsnak. Az említett lány éppen barátnőjének mutatta be a borospalack utánzását, amikor Kavics meghallotta a pukkanást, és egyből kíváncsi lett a dologra. Ragaszkodott hozzá, hogy neki is tüstént megtanítsák a mutatványt. Jó tanítványnak bizonyult. Nekünk már nem árulta el, honnan tanulta, gondolta, magunktól is rájövünk.

Matematika óra a II. C-ben Kaviccsal, aki addigra már nagyon ismert mindnyajunkat.

Egy jószándékú, de nagyon hebrencs diák már hetek óta otthon, utcán, mindenütt a négy ujjal füttyülést próbálgatja. Elvileg már tudja. (Három barátja oktattatta: a két ajka és két ujj közötti rés pontosan négyzet alakú legyen, ne hosszukás. A fürdőszobában, tükör előtt érdemes gyakorolni.) A kezét már jól tartja, de eddig csak valami sziszegés-szerű, maximum egy

megkönnyebült "Phúúú"-re emlékeztető hangot sikerült kiadnia. Hogy is kellene? Szájába kapja ujjait, es újra próbálkozik ... és életében először akkorát füttyül, mint egy (két? három?) gőzmozdony. Az osztályban síri csend lesz. Kavics éppen a táblára írt valamit. Most megfordul. Megérzi, hova/kire kell néznie. A bűnös nyakát-fülét behúzza ül, saját hülyeségétől sokkolva. Csak a szeme mondja: „Tanár Úr, nem ezt akartam!” Kavics megérti, szó nélkül visszafordul, és ott folytatja, ahol abbahagyta...

Matematikaóra a IV. C-ben. Az érettségi közeledik, odakinn már szikrázik a nap, vakító kék az ég, az első igazi tavaszi napok egyike. Kavics már valószínűleg megcsináltatott néhány feladatot valakikkel, de erre senki sem emlékszik. Most a táblánál magyaráz, de egy perc múlva már erre sem emlékszik senki. Nincs sok hátra az órából. Egyszer csak észrevesszük, valami nincs rendben: Kavics a katedránál ül és olvas. Nagy csend lesz. Mi nem merünk mukkanni se, ő meg csak ül és olvas. Elnyelik az utolsó öt perc is, felkel, kimegy. Összeszaladunk.

– Bocsánatot kell kérni tőle!

– Menjünk utána!

Szaladás, nem túl nagy önbizalomal.

– Tanár Úr, ne haragudjon!

– Miért kellene haragudnom?

– Mert nem figyeltünk, beszélgettünk, zajongtunk...

– Ezért méér' haragudjak? Amíg figyel valaki, addig annak magyarázok. Ha már senki se tud figyelni, minek beszéljek? Majd legközelebb folytatjuk.

Ez volt Kavics.

A négy év alatt EGYSZER azért láttuk-hallottuk haragudni Kavicsot. A negyedik osztálykiránduláson összejött egy amatőr tarokkparti. Kavics odaállt a leggyengébb játékos mögé kibicelni. A kiránduláson talált egy nagy dorongot, mindenhova magával vitte, az volt most is nála. Eleinte csak szokásos dörmögő hangján tett megjegyzéseket, amikor Tádé valami ökörséget csinált, de amikor csupa tarokk volt nála a pagáttal és a skizzel, mégis hosszan hezitált, hogy mit tegyen, Kavicsnál betelt a pohár és a földet verve a doronggal magából kikelve kiabált:

„TÁDÉ, BEMONDJA A PAGÁTULTIT, VAGY NEM MONDJA BE?”

Tádé megijedt, mert ilyet még sosem hallott. Kavics tényleg nem volt még dühös a négy év alatt. Szóval Tádé úgy megijedt, hogy gyorsan bement. De persze megcsinálni nem tudta, úgy elbukta, mint a huzat. Kavics aznap alig akart vele szóbaállni.

1983/c

És most egy szép történet a 83/c-ből (sajnos lejegyzője nevét nem tudtuk kiolvasni):

Egyik matekórán Kavics minden átmenet nélkül elkezd egyszer csak szavalni:

„RÓKA KOMA EGYKOR NAGY EHETNÉM LYUKBA BEBÚJTA”

Az osztály döbbsen néz. Egyszerre csak feldereng valahol nagyon-nagyon mélyen, hogy de hiszen én ezt olvastam valamikor (Lukács András: Játékos elmék, elmés játékok), ti. hogy anno debreceni diákok gúnyból gyártották ezt a versikét a disztichon gyakorlására. Most se tudom, hogy, de megmaradt a második sora, és mielőtt még meggondolhattam volna, befejeztem: „DOMBOS AZ OLDALA LETT, NEM LEHET ÁM GYERE KI!”

Kavics rámnézett, és bólintott kettőt, tudjátok, ahogy csak rátok szokott bólintani... :-)))... egy szót sem szólt, de én annyira boldog voltam, de annyira...

1983/c

Az alábbi is egy 83/c-s történet a fent említett Mohos Zoltán (= „Moha bácsi”) tollából:

Matek óra, a függvényeket tanuljuk ezerrel, Moha bácsit pedig nem érdekli kétezerrel. Páfránnyal (Rátkai Pista) már nagyon elmerültünk valamilyen megírandó számítógépes program lehetőségeiben a pad alatt, amikor a levegőt kettéhasítva hátulról hátbaver Kavics döngő hangja: "Moooooha! Esztergom szégyene! Mars ki a táblához!"

Ezek után pár perces kényelmetlen közzjáték keretében szinte jelenként diktál fel egy egyenletet Kavics, merthogy én még a jelölésekkel sem vagyok teljesen tisztában. Az utolsó megadott jel egy egyenlőségjel a hosszú hieroglifa komplexum végén.

„Na, Moha bácsi, mivel egyenlő az, amit oly nehezen felírtál?” – kérdezi Kavics barna öltönyében két padosor között állva, két kezét hátul összefogva, kicsit előrehajolva, jobb szemöldökét felhúzza, ahogy a rendetlen+buta diákra szokott nézni.

Másfél óra (a többiek szerint fél perc) néma csönd. Kavics segít: „Hát az, Moha, amit te megérdemelsz ezért a feleletért.”

Szemem felcsillan, megfordulok, és egy nagy 1-est helyezek el az egyenlőség után.

Az osztály vidáman morog, Kavics arca enyhén pirul: „Moooohaaaaa! Nem tudod? Hát mi ennek a feleletnek az értéke?”

Az osztály tekintetéből vélhető, hogy minden bizonnyal mellényúltam, így Kavics új segítségét felhasználva korrigálom az értéket: letörlöm az 1-est, és a helyébe egy nagy zérust kerekítek.

Az alfa csoport erre már sokkal hangosabban kuncog (ahelyett, hogy segítenének a dögök), Kavics pedig már a jobb szájszélét is felhúzza, lassan, kéjes vigyorral mondja: „Nem, Moha, nem ezt érdemled. Amit érdemelsz, az egy fa. Egy hatalmas fa.”

Ezt már nem értem, de ha Kavics mondja, akkor így kell lennie, én hiszek Kavicsnak. Törlöm hát a nagy krumplít, és leírom az egyenlőség után, hogy „fa”.

Na, erre a társaság már teli torokból nevet. Kavics csak egy vészjósló morgást ereszt meg felém, majd odalép a táblához, és két íves vonalkával kiegészíti az irományomat.

A fa, amit le kellett volna írnom, így nézett ki: f(a).

Ki tudja, miért, a mai napig nem szerettem meg a függvényeket. Pedig akkor nem kaptam meg a jól megérdemelt $f(a)$ -t.

Biztos vagyok benne, hogy felemelőbb történet is van Kavicsról, de úgy érzem, hogy ez jól jellemzi, milyen is volt.

*(forrás: Surányi tanár úr – azóta megszűnt, de archivált – honlapja:
<http://umann.hu/kavics/suranyi/Kavicstortenet.htm> [szerk.: Gutbrod András])*